

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3.805 (2021)

2023/6

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

Muassis: Buxoro davlat universiteti Fan va ta'lim MChJ Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshullayevich Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori Tahririyat kengashi raisi: Maxmudov Mels Hasanovich Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy Telefon: +998(90)744-00-22 E-mail: eirjurnal2020@gmail.com Jurnalning elektron sayti: www.interscience.uz Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrdagi 306/6-son Qarori bilan PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ruyxatiga kiritilgan Bosishga ruxsat etildi: 28.02.2023 y. Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5. Buyurtma raqami 1.23 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar Jurnal 28.07.2021 yilda 9305 raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi «Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatining roziligi bilan amalga oshiriladi Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir	07.00.00 – TARIX FANLARI	
	Aymatova Z. G'. XIX asrda O'Rta Osiyo musulmonlarining haj ziyorati	7
	Baymatov A. K. O'zbekistonda uy-joy siyosatining milliy modelini yaratish omillari	10
	Boltayev B. B. Yong'in xavfsizligi tarixi (targ'ibot markazi muzeyi misolida)	13
	Khamdamova S. S. Philosophical-educational notions at the literature of central asia in 19-20 centuries (on the example of Mahmudhoja Behbudiy)	18
	Koshanov B. A. Qoraqalpog'iston davlat arbobi qallibek kamalov	22
	Norqo'chqarov X. E. Afg'oniston o'zbeklarida o'zbek tilining holati va hududiy-dealektik tafovutlar: tarixiy yondoshuv (XX asr – XXI asr boshlari)	26
	Ochilov I. Xorazm vohasi aholising turmush tarzidagi qadimiy diniy e'tiqodlar izlari	31
	Orziyev M. Z. XX asrning 70-80 yillarida O'zbekistonning Angola va Mozambik bilan munosabatlari xususida...	35
	Qudratov Sh.Yo. Buxoro amirligi tasarrufidagi bozorlar va savdo markazlari faoliyatiga doir ayrim mulohazalar	39
	Usmonov B. B. O'zbekiston va tojikiston o'rtasidagi iqtisodiy sohadagi hamkorlik aloqalarining rivojlanishi	42
	Назаров О. М. Усиление хлопковой монополии в сурхандарьинской области и его социально-экономические последствия	45
	10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
	Amonov U. S. Ustoz duosin olgan Ustoz	49
	Арипова Х. А. Особенности функционирования ключевых мотивов в романах дины рубиной «почерк леонардо» и «синдром петрушки»	51
	Болтаева М. Ш. Инновационные методы преподавания русского языка и литературы	54
	Israilova D. A. The role of Fairy tales in teaching English language and values to preschool children	58
	Rejapov I. O. Son komponentli frazeologik birliklarning milliy- madaniy o'ziga xosliklari	62
	Soberova M. O'Tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" romanida o'qituvchi obraziga chizgilar va davr talqini	67

Yo'ldiyev Q. V. Abdulla Qodiriyning ba'zi kichik asarlarida janr muammosi	71
Yusupova H. U. Uzbek legends: study and translation of foreign researchers	74
Мўминова Н. М. Ўзбек халқ оменалистик айтимларининг когнитив ва композицион хусусиятлари	77
Ўринова М. Н. “Бойчечак” тўпламидаги айтим-олкишлар таҳлили	80
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Abdulloyev A. N. Harbiy ta'lim muassasalarining ta'lim va tarbiya jarayonida klaster-modul ahamiyati	84
Abduvaliyeva X. A. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda musiqiy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, uslubiy-didaktik ta'minoti	87
Atamuradova D. R. The use of modern teaching methods in the process of self-study	90
Atamuratova M. M. Oliy ta'lim talabalarining innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar foydalanib muloqot ko'nikmalarini oshirishning nazariy masalalari	94
Azimov S. S. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda qalamtasvir va rangtasvir o'quv xonasining o'ziga xos jihatlari	97
A'zamova M. N. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida talimiy va tarbiyaviy jarayonlarni rejalashtirishga innovatsion yondashuvlar	101
Абдикамалов Б. А. Использование компьютерного моделирования при изучении вопросов субъядерной физики в соответствии с принципами преемственности и последовательности в учебном процессе	105
Ахрарова Т. А. Домашнее задание как одна из форм самостоятельной работы по математике в начальных классах	108
Daminova N. K. Yoshlarni oilada kasb tanlashga yo'naltirishda temperament xususiyatlarini inobatga olish zarurati	112
Ergashev N. G'. Oliy ta'limda muhandis texnika ixtisosliklarini raqamli ta'lim muhitida iyerarxik o'qitishning amaldagi holati va muammolari	115
Ergasheva G. N. Uzluksiz ta'lim tizimida ingliz tiliga o'rgatishning me'yoriy asoslari	119
Farmonov O'. A. 12-14 yoshli basketbolchilar harakatida ssimetrik yo'nalishdagi mashqlardan foydalangan holda to'oni savatga otish metodologiyasini takomillashtirish	123
Ганчеренок И. И. Технологичность образования как фактор повышения его эффективности	128
Hamidov A. A. Yoshlarning harbiy faoliyatga hissiy va axloqiy tayyorligi xususiyatlari	132
Ibatova N. I. Pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarining badiiy va obrazli tafakkurini rivojlantirish muammosi	135
Ирисбоева Ё. У. Мулокот муаммолари ва уларнинг ечимини топа билиш хусусиятлари	140
Jo'rayev H. O. Ubaydulloyev A. N. Mathcad dasturida algebraik masalalarni yechish	143
Jumayeva Z. A. Fizikani kasbga yo'naltirib o'qitish jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish metodikasi	146
Қасимова З.Х. Ёшларни ахборот хуружларига нисбатан рационал ёндашув кўникмаларини шакллантиришнинг психологик-педагогик масалалари	149
Каримова М. М. Педагогическое управление созданием комфортной среды в образовательном учреждении	153
Khakimova M. M. Mobile technologies in improving the design of students' independent learning activities	156

Maxmudova R. N. Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida tabiiy materiallar bilan ishlash jarayonining afzalliklari	159
Mirzarahmonova Sh. M. Dual ta'lim tizimida pedagog va o'quvchilarning kompetentsiyalari	161
Muhammadedminov A. A. Tenglamalar tarkibida noma'lumning butun va kasr qismi birgalikda qatnashgan holatlar	164
Fayzullayev M. M. O'smir yoshdagi o'quvchilarning psixologik savodxonligini rivojlantirish	167
Murodov K. N. Development of a methodology for controlling the technical and speed-power training of rowers using intelligent sensor systems	171
Narzиеva D. B. Maktab o'quvchilarini iqtisodiy tarbiyalash pedagogik ijtimoiy muammo sifatida	175
Nasimov U. O. O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlash jarayonida jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi	178
Нумонова Д. У., Назарова М. А., Хамдамова З. Х. К вопросу профессионального становления учащейся молодежи	181
Norbo'taev F. M. O'quvchi-yoshlarni ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini rivojlantirish ta'lim texnologiyalardan foydalanish	188
Omonboyeva M. I. Chet tillarini o'qitish jarayonida o'yinlardan foydalanishning afzalliklari va mezonlari	192
Ramazanov F. X. Talabalarda kasbga e'tiqodni rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	195
Sabirov S. J. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida modelashtirish ko'nikmalarini shakllantirish vositalari.	199
Саипназаров Ш. А. Геометрик тенгсизликлар ва экстремумга оид геометрик масалаларни ечиш методлари	202
Сатторова Х. Ж. Boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi darslarida axborot va ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish	211
Собирова Ш. У. Практическая реализация проектно-конструктивный деятельности студентов в ходе графической подготовке	214
Shaynazarov R. M., Israilova D. A. Talabalarga mutaxassislik fanlarini o'qitishda 3D grafik vizuallashtirish va elektron o'quv nashrlarini ishlab chiqish tamoyillari	216
Shermukhamedova N. A. Tasks forming communicative competences	220
Shomurotov B. H. Ekologik farsayt loyihalar tahlili va amalga oshirish metodikasi	225
Shukurov A. R. Kompyuter grafik dasturlaridan chizmachilik darslarida foydalanishning didaktik imkoniyatlari	229
Шойимова Ш. С. Сущность социально-психологической концепции «Я – врач-педагог»	233
Urazbaeva D. R. O'quvchilarda chet tilini o'rgatishda innovatsion metodlar	236
Rustamova M. M. Kimyo o'qituvchilari amaliyotiga tatbiq etilayotgan o'qitishning innovatsion texnologiyalari	239
Yuldasheva S. Tasniflash usullaridan foydalangan holda talabalarining o'quv natijalarini bashorat qilish	243
Мухтаров Э. К. Гармонический осциллятор в квантовой механике	247
Таирова М. Т. Здоровьесберегающие технологии физических упражнений для оздоровления населения	250
Умаров А. А. Информационная компетентность будущего педагога: сущность и структурные компоненты	253
Xamrayev N. Z. Axborot texnologiyalari fanini o'qitishda virtual ta'lim texnologiyalarini joriy etishga oid adabiyotlar tahlili va metodlari	258
Xashimova M. K., Yusupova X. I. Globallashtirish sharoitida axloqiy tarbiya	261

Xudoyberdiyev B. R. Jismoniy-aqliy rivojlanishning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari	266
Юнусова Д. С. Средства для организации самостоятельных занятий	270
Quliyeva Sh. H. "Texnologik ta'lim" yo'nalishida kompetensiyaviy yondashuvning mazmuni	274
Сохибов А. Р. Ҳозирги давр олий таълим тизимини инновацион бошқаришда хорижий тажрибаларнинг роли	280
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Абдуллаева М. И. Саногенная рефлексивность - как ресурс профессиональной компетентности будущего учителя	285
Акрамова F.A. Модели психологической службы в разрешении проблем семей	290
Ataxo'jayeva Sh. A. O'qituvchining ijtimoiy intellektini rivojlantirishning psixologiyistik xususiyatlari	295
Djalolova M. A. Maktabgacha yosh davri bolalarning ruhiy salomatligi masalalari	303
Дусмухамедова III. A. Pedagog ijodiy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari talaba shaxsini rivojlantirish omili sifatida.	306
G'ayibova N. A. Turli sibling maqomidagi o'smirlarning nizoli vaziyatdagi xulq uslubini o'ziga xosligi	310
Haqiqatbekov Z. Sh. Sportchi shaxsi shakllanishida: faoliyat va karera	313
Жураев В. М. Шахсдаги даъвогарлик даражаси ва ўз-ўзини баҳолашнинг ижтимоий психологик томонлари	316
Kosimova S. B. The role of the manipulation mechanism in the socialization of the student's personality	319
Mavlyanova S. Past o'zlashtiruvchi o'quvchilarning toifalari va psixologik xususiyatlari	322
Nasimdjanova M. M. Ijtimoiylashish va inkulturatsiya: ta'rif va tafovutlar	327
Nazarov A. S. Boshqaruv faoliyatida qaror qabul qilish jarayonining gender va ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	330
Rasulova N. T. Talaba shaxsidagi reproduktiv motivlarning diniy-psixologik xususiyatlari	333
Ravshanova X. A. Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'spirinlarni ijtimoiy intellektini dinamikasi	337
Раджабова З. М. Шахсда касбий англашни шаклланиши	341
Собирова Д. А. Тиббиёт ходимлари фаолиятида шахслилик хусусиятлари ўртасидаги муносабатларнинг намоён этилиши	346
Saribayeva U. S. Gender tenglik muammolarini ilmiy o'rganish an'analari	350
Муротмусаев К. Б. Психологические аспекты лидерских черт у мальчиков и девочек в разных семейных условиях	354
Umarova Sh. A. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilari bilan kasbga yo'naltirish ishlarining ijtimoiy-psixologik asoslari современного психолога	358
Ulug'ova Sh. M. O'zgaruvchan ijtimoiy-psixologik muhitda tadbirkorlar moslashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillar	363
Нурымбетова Э. Ж. Профессионально-важные качества современного психолога	367
Tursunbaev S. B., Mirzaeva S. R. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining maktabga moslashish muammosi	372
Элов З. С. Ўсмир шахсида деликвент ахлоқ – девиант хулқ-атворнинг шакли сифатида	376
Tojiboyev M. N. O'quvchilarning individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirishning texnologik platformasi	379
IQTISODIYOT	
Ergashev Q. E. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bojxona xizmatlarini rivojlantirish	385

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR

JAMOATCHILIK KENGASHI A'ZOLARI

Djurayev Risboy Haydarovich, pedagogika fanlari doktori, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademigi
Shamsutdinov Rustambek Temirovich, Andijon davlat universiteti professori, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat hodimi, tarix fanlari doktori
Majidov Inom Urushevich, texnika fanlari doktori, professor. O'zbekiston milliy universiteti.
Olimov Qahramon Tanzilovich, pedagogika fanlari doktori, professor. A.I.Gersen nomidagi Rossiya davlat pedagogika universiteti Toshkent filiali
Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor
Musurmonova Oyniso, pedagogika fanlari doktori, professor
Safarova Rohat G'aybulloyevna, pedagogika fanlari doktori, professor; T.N.Qori-Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti.
Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor. O'zbekiston jaxon tillari universiteti

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
XORIJ OLIMLARI

Artamonova Yekaterina Iosifovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti. Xalqaro pedagogika fanlari akademiyasining prezidenti
Yemelyanova Irina Yevgenyevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Kuzmenko Galina Anatolevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti, Jismoniy tarbiya, sport va salomatlik instituti
Safaraliyev Bozor Safaraliyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Chelyabinsk davlat akademiyasi
Kulishov Vladimir Vasilevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina
Lazarenko Irina Rudolfovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Altay davlat pedagogika universiteti rektori, Rossiya
Filippova Oksana Gennadevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Xristo Kyuchukov, pedagogika fanlari doktori. Umumiy tilshunoslik va psixolingvistika professori. Berlin Erkin universiteti, Turkologiya instituti.
Xalqaro psixolingvistika va Sotsiolingvistika jurnali asoschisi va muharriri, Germaniya
Kumskov Mixail Ivanovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor. M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti
Maksimenko Sergey Dmitriyevich, akademik, psixologiya fanlari doktori, professor. Ukraina Milliy pedagogika fanlari akademiyasining akademigi
Padalka Oleg Semenovich, pedagogika fanlari doktori, professor. M.P. Dragomanova nomidagi pedagogika milliy universiteti, Ukraina
Hazretali Tursun, tarix fanlari doktori, professor. Xoja Ahmad Yassaviy nomidagi xalqaro qozoq-turk universiteti professori
Mamedova Irada, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, Ozarbayjon Milliy akademiyasi Tarix instituti bo'lim boshlig'i
Timur Xo'jaog'li, tilshunos va adabiyotshunos olim. Michigan universiteti professori (AQSh)
Nurettin Hatunoğlu Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (Turkiya)
Mulldjanov Sayfullo Kuchakovich, tarix fanlari doktori, professor. Tojikiston milliy universiteti
Gushko Sergey Vladimirovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina

O'ZBEKISTON OLIMLARI

TARIX FANLARI

Inoyatov Sulaymon Inoyatovich, tarix fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Rajabov Qahramon Kenjayevich, tarix fanlari doktori, professor. O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti yetakchi ilmiy xodimi
Rashidov Oybek Rasulovich, tarix fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI

Madjidova Ra'no Urishevna, filologiya fanlari doktori, professor. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Sharipova Laylo Frunzeyevna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Nigmatova Lolaxon Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Yusupova Hilola O'ktamovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
Ro'ziyeva Mohichehra Yoqubovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa do'ntori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

PEDAGOGIKA FANLARI

Tolipov O'tkir Qarshiyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti.
Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Jo'rayev Husniddin Oltinboyevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Tilavova Matlab Muxammadovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Sohibov Akram Rustamovich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Qarshi davlat universiteti
Umarov Baxshullo Jo'rayevich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Hasanova Gulnoz Qosimovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Inoyatov Abdullo Shodiyevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent. Buxoro davlat universiteti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Umarov Baxriddin Mingbayevich, psixologiya fanlari doktori, professor. Toshkent davlat pedagogika universiteti
Bafayev Muxiddin Muxammadovich, psixologiya fanlari buyicha falsafa doktori (PhD). Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

IQTISODIYOT FANLARI

Kurolov Kobuljon Kulmanovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi direktori
Mamanazarov Abduraxim Bozorovich, iqtisodiyot fanlari fan nomzodi, dotsent. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti Toshkent filiali

FALSAFA FANLARI

Namozov Bobir Bahriyevich, falsafa fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

SIYOSIY FANLAR

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

BIOLOGIYA FANLARI

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**ЧЛЕНЫ ОБЩЕСТВЕННОГО СОВЕТА**

Джусраев Рисбой Хайдарович, доктор педагогических наук, академик АН РУз
Шамсутдинов Рустамбек Темирович, профессор Андиганского государственного университета, заслуженный работник культуры Узбекистана, доктор исторических наук
Мажидов Ином Урушев, доктор технических наук, профессор, Национальный университет Узбекистана им. Мирзо Улугбека
Олимов Кахрамон Танзилевич, доктор педагогических наук, профессор. Ташкентский филиал Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена
Таджиходжаев Зокирхужа Абдусатторович, доктор технических наук, профессор
Мусурмонова Ойнисо, доктор педагогического наук, профессор
Сафарова Рохат Гайбуллоевна, доктор педагогических наук, профессор, Узбекский научно-исследовательский институт педагогических наук имени Т. Н. Кори-Ниязи
Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор, Узбекский государственный университет мировых языков

РЕДАКЦИОННО-ИЗДАТЕЛЬСКИЙ СОВЕТ**ЗАРУБЕЖНЫЕ УЧЕНЫЕ**

Артамонова Екатерина Иосифовна, доктор педагогических наук, профессор, Московского государственного педагогического университета. Президент Международной академии педагогических наук
Емельянова Ирина Евгеньевна, доктор педагогических наук, профессор, Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет. Россия
Кузьменко Галина Анатольевна, доктор педагогических наук, профессор. Московский государственный педагогический университет, Институт физической культуры, спорта и здоровья
Сафаралиев Бозор Сафаралиевич, доктор педагогических наук, профессор кафедры социально-культурной деятельности Челябинской государственной академии
Кулишов Владимир Васильевич, доктор педагогических наук, профессор. Государственный университет экономики и технологий, Кривой Рог, Украина
Лазаренко Ирина Рудольфовна, доктор педагогических наук, профессор. Ректор Алтайского государственного педагогического университета, Россия
Филиппова Оксана Геннадьевна, доктор педагогических наук, профессор. Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет. Россия
Христо Кючуков, доктор педагогических наук. Профессор общего языкознания и психолингвистики. Свободный университет Берлина, Институт тюркологии. Редактор Международного журнала психолингвистики и социолингвистики, Германия
Кумсков Михаил Иванович, доктор физико-математических наук, профессор Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова
Максименко Сергей Дмитриевич, академик, доктор психологических наук, профессор. Академик Национальной академии педагогических наук Украины
Падалка Олег Семенович, доктор педагогических наук, профессор, Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова, Украина
Хазретали Турсун, доктор исторических наук, профессор Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмада Яссави
Мамедова Ирада, PhD по историческим наукам, доцент, заведующий институтом истории Национальной Академии Азербайджана
Тимур Хужаагли, лингвист и литературовед. Профессор Мичиганского университета (США)
Nurettin Natioglu, Assoc. доктор, университет Зонгулдак Бюлент Эджевит, факультет искусств и наук, исторический факультет (Турция)
Муллоджанов Сайфулло Кучакович, доктор исторических наук, профессор. Национальный университет Таджикистана
Гушко Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор, проректор Государственного экономического технологического университета, Кривой Рог, Украина

УЧЕНЫЕ УЗБЕКИСТАНА**История**

Иноятов Сулаймон Иноятович, доктор исторических наук, профессор. Бухарский государственный университет
Раджабов Кахрамон Кенжаевич, доктор исторических наук, профессор, ведущий научный сотрудник Института истории Академии наук Узбекистана
Ойбек Расулович Рашидов, доктор исторических наук. Бухарский государственный университет

Филология

Маджидова Рано Уришевна, доктор филологических наук, профессор, Узбекский государственный университет мировых языков
Шарипова Лайло Фрунзеевна, доктор филологических наук. Бухарский государственный университет
Нигматова Лолахан Хамидовна, доктор филологических наук. Бухарский государственный университет
Юсупова Хилола Уктамовна, кандидат филологических наук, доцент. Бухарский инженерно-технологический институт
Рузиева Мохичехра Якубовна, доктор философских наук, доцент. Бухарский государственный университет

Педагогика

Толипов Уткир Кариевич, доктор педагогических наук, профессор. Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами.
Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор. Бухарский государственный университет
Джусраев Хусниддин Олтинбаевич, доктор педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Тилавова Матлаб Мухаммадовна, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Дилова Наргиза Гайбуллаевна, PhD по педагогическим наукам, доцент. Бухарский государственный университет
Сохибов Акрам Рустамович, кандидат педагогических наук, доцент. Каршинский государственный университет
Умаров Бахтиулло Джусраевич, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Хасанова Гулноз Касимовна, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Иноятов Абдулло Шодиевич, доктор философских наук (PhD) в области педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет

Психология

Умаров Бахриддин Мингбаевич, доктор психологических наук, профессор. Ташкентский государственный педагогический университет
Бафеев Мухиддин Мухаммадович, PhD по психологическим наукам. Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами

Экономика

Куროлов Кобулжон Кулманович, доктор экономических наук, профессор. Директор сетевого центра переподготовки и повышения квалификации педагогов Ташкентского государственного технического университета имени Ислама Каримова
Маманазаров Абдурахим Бозорович, кандидат экономических наук, доцент. Ташкентский филиал Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова

Философия

Намозов Бобир Багриевич, доктор философских наук. Бухарский государственный университет

Политика

Джумаев Рустам Ганиевич, доктор философии (PhD) по политическим наукам, доцент. Бухарский государственный университет

Биология

Артикова Хафиза Тоймуродовна, доктор биологических наук, доцент. Бухарский государственный университет

MUVAFFAQIYATLI KASB TANLASHNING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI

*Radjabova Zuxra Mirzotilloevna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi*

Annotatsiya. Maqola shaxsning to'g'ri kasb tanlashi va muvaffiqiyatga erishishining psixologik determinantlari muammosiga bag'ishlangan bo'lib, unda kasb tanlash sirlari va ushbu kasbda muvaffaqiyatga erishish omillari, yo'llari kabilar keltirilgan.

Kalit so'zlar: shaxs, kasb tanlash, muvaffiqiyatga erishish, psixologik determinant.

Psixologiyada kasb tanlash, kasb egasi bo'lish tushunchasining juda ko'p ta'riflari mavjud. Birinchilardan biri, kasbni tadqiq qilish klassikasi D. Xoll tomonidan berilgan va ish joyini ko'tarish jihatini aks ettiruvchi, bajarilgan ishlar ketma-ketligi bilan ifodalangan, tashkiliy ierarxiyada ko'tarilish orqali kasbiy faoliyatga ta'rif berilgan.

“Karyera” atamasining o'zi, kontseptsianing dinamik, vaqt o'tishi bilan rivojlanib borayotganini ham, statik tomonini ham aks ettirishi mumkin. Bu yangi zelandiyalik olim K. Inksonning asl g'oyasiga ko'ra, u yoki bu ijtimoiy hayot hodisasiga nisbatan nutqimizda qo'llanilgan obrazli metaforalarda o'z ifodasini topadi. Shunday qilib, kasb yo'li, kasb zinapoyasi, kasb platosi tasvirlari ushbu kontseptsianing dinamik tomoniga ishora qiladi.

Yuqorida keltirilgan ta'riflarga murojaat qilib, biz ularni duallik xususiyati orqali birlashtirishga harakat qilishimiz mumkin. Birinchidan, kasbiy yuksalish kasbiy yoki tashkiliy sohalarida rivojlanish jarayoni sifatida tavsiflanishi mumkin. Ikkinchidan, ushbu kasbiy yoki tashkiliy rivojlanishning muvaffaqiyat darajasi mavjud ob'ektiv tashqi mezonlar nuqtai nazaridan yoki sub'ektiv ichki o'zini o'zi idrok etish nuqtai nazaridan ko'rib chiqilishi mumkin. Va nihoyat, uchinchidan, kasb fenomen sifatida dinamik jarayon sifatida o'rganilishi yoki ma'lum bir statik kesma sifatida ko'rib chiqilishi mumkin.

Karyera har doim «muvaffaqiyatli»mi? Agar uning yana bir jihatiga to'xtalmasak, ushbu tushunchaning qamrovini aniqlash to'liq bo'lmaydi. Shunday qilib, «karera» so'zida muvaffaqiyat komponentining dastlabki belgilanishi nuqtai nazaridan yondashuvlardagi farq qiziq. Ushbu muhim terminologik muammoni qisqacha ko'rib chiqish juda muhim ko'rinadi. Shunday qilib, tashkiliy psixologiya bo'yicha taniqli darslik mualliflari L. Pochebut va V. Chiker uchun martaba «muvaffaqiyatli jamoat, rasmiy, ilmiy va boshqa faoliyat, kasb, kasb sohasida rag'batlantirish».

Xorijiy nazariyalarda shaxsning kasb bo'yicha o'z-o'zini rivojlantirishi “kasbiy sikl” yoki “kasbiy martaba” tushunchalarini ishlab chiqish kontekstida ko'rib chiqiladi. Bu tushunchalarni dinamik va mazmunli jihatlariga bo'lish mumkin. Dinamik jihat kasbiy tsikldagi bosqichlar, bosqichlar, xodimning martaba ketma-ketligini ko'rsatish orqali namoyon bo'ladi. Mazmun jihat inson hayoti davomida bajaradigan professional, rasmiy rollarning ketma-ketligi va kombinatsiyasini aks ettiradi.

Mansabni ongli ravishda rejalashtirish insonning kasbiy rivojlanishi, shuningdek, uning o'zini o'zi anglashining eng muhim jihatlaridan biridir. Fransuzcha “karyera” so'zi ijtimoiy, rasmiy, ilmiy va boshqa faoliyat sohasida muvaffaqiyatli ko'tarilish degan ma'noni anglatadi. Ijtimoiy psixologiya va kasbiy faoliyat psixologiyasida mansab insonning butun hayoti davomida mehnat sohasidagi tajriba va faoliyat bilan bog'liq bo'lgan munosabat va xatti-harakatlarning individual ketma-ketligi sifatida qaraladi. Muvaffaqiyatli martaba mezonlari - bu hayotiy vaziyatdan qoniqish (sub'ektiv mezon) va ijtimoiy muvaffaqiyat (ob'ektiv mezon). Karyeraning ob'ektiv, tashqi tomoni - bu shaxs egallagan kasbiy pozitsiyalar ketma-ketligi, sub'ektiv, ichki tomoni - bu shaxs o'z martabasini qanday qabul qilishi,

Shunday qilib, kasbiy tsiklni, martabani tushunish nafaqat insonning o'z hayotining turli bosqichlarida kasbiy bosqichlarda ko'tarilishi bilan bog'liq, balki kasbiy faoliyat sharoitida o'zini, uning imkoniyatlarini amalga oshirish jarayoni sifatida ham ko'riladi. faoliyat.

Kasbiy rivojlanish va kasbiy martabaning asosiy xorijiy psixologik nazariyalarini tahlil qilish bizga kasbda shaxsning o'zini o'zi rivojlantirish g'oyalarini shakllantirish uchun muhim bo'lgan quyidagi xususiyatlarni aniqlashga imkon beradi.

Birinchidan, ko'pgina nazariyalar insonning o'zining psixologik xususiyatlarini va tanlangan kasbi, martaba talablari bilan bog'liqligini bilish muhimligini ta'kidlaydi. Ikkinchidan, kasbiy rivojlanish inson tomonidan ma'lum holatlar, kasbiy tsikl amalga oshiriladigan, kasbiy martaba quriladigan shartlarni tanlash harakati bilan bog'liq.

Bizning fikrimizcha, bu ikki xususiyat - «men» ga murojaat qilish va tanlash - insonning o'z ichki dunyosini o'zgartirish yo'nalishini aks ettiruvchi belgilar. Ushbu yo'nalishga qanday omillar ta'sir qiladi, degan savol tug'iladi.

Psixodinamik yondashuvga asoslangan kasbiy rivojlanish va martaba nazariyalarida genetik omil fundamental omil sifatida qaraladi. Shunday qilib, E. Rohening kasb tanlash nazariyasida quyidagi asosiy elementlar ajratiladi: 1) kasbiy martabani amalga oshirish jarayonida psixik energianing sublimatsiya tushunchasi; 2) kasbiy kasb tanlash va ehtiyojlar ierarxiyasi o'rtasida yaqin munosabatlar mavjudligi g'oyasi; 3) irsiy omilning u yoki bu kasb turini tanlashga sezilarli ta'siri haqidagi postulat. Kasb tanlashning sababi, E. Rohening fikricha, turli xil muhit sharoitlari va bolalikdagi tarbiyadir [8].

Psixodinamik yo'nalishga muvofiq, kasbiy rivojlanish va martaba tanlash, shuningdek, bir qator

tadqiqotchilar tomonidan insonning kasbiy hayotdagi ichki ziddiyatning o'ziga xos echimini topishga urinishi sifatida qaraladi. Shunday qilib, U. Mozer operotropizmning to'rtta shaklini ajratib ko'rsatadi, ular bazal ehtiyoj ijtimoiy muhit tomonidan yuzaga kelgan to'siqqa duch kelgan sharoitlarda o'rmini bosuvchi faoliyatning maxsus shakllari sifatida tushuniladi. Har bir operotropizm kasbiy rivojlanishning ma'lum bir turini shakllantirish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin [6].

Shunday qilib, psixodinamik yondashuvga asoslangan kasbiy rivojlanish nazariyalarida kasb tanlash, birinchi navbatda, insonning ehtiyojlari, ichki ziddiyatlari bilan belgilanadi.

«Rivojlanish istiqboli» yondashuviga ko'ra, kasbiy rivojlanish insonning ma'lum bir yoshga qadar ma'lum martaba bosqichlariga erishish natijasidir. Kasb tanlashning adekvatligi individual o'zini-o'zi tushunchasi va shaxs tanlagan kasbiy martaba tushunchasi o'rtasidagi o'xshashlikka asoslanadi. Ha, ichida

D. Super nazariyasi ikkita asosiy jihatni ajratib ko'rsatadi: 1) hayot bosqichlari va ularning inson rivojlanishiga ta'siri; 2) ushbu bosqichlar va shaxs o'rtasidagi o'zaro ta'sir qilish usullari [9]. U kasb tanlashni hodisa sifatida ko'radi, lekin martaba qurish jarayonining o'zi doimo o'zgarib turadigan tanlovlardir. Bularning barchasi zamirida shaxsning nisbatan yaxlit shakllanish sifatidagi, shaxs ulg'aygan sari asta-sekin o'zgarib turadigan «Men-kontseptsiyasi» yotadi. Ushbu yondashuv rivojlanish muammosiga qaratilgan. Hayotning har bir bosqichi shaxsning keyingi bosqichga o'tishidan oldin ma'lum rivojlanish vazifalarini hal qilish zarurati bilan tavsiflanadi. D. Super hayot bosqichini tahlil qildi va martaba zinapoyasida maqbul harakatni ta'minlash uchun hal qilinishi kerak bo'lgan kasbiy rivojlanish vazifalari to'plamini aniqladi.

«Rivojlanish istiqboli» yondashuvini tahlil qilganda shuni tushunish kerakki, o'z-o'zini anglash ham, mansab tushunchasi ham insonning ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabati jarayonida uning ichki dunyosida shakllanadigan psixologik shakllanishdir. Bu «rivojlanish istiqboli» yondashuvi ijtimoiy muhitning shaxsning kasbiy rivojlanishiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan degan xulosaga kelishimizga imkon beradi.

Bu fikr J.Gollandning kasb tanlash nazariyasida yanada aniq ifodalangan, unga ko'ra, martaba muvaffaqiyati shaxs va mehnat sharoitlari o'rtasidagi muvofiqlikka bog'liq. U yoki bu kasb yo'lini tanlash, J.Gollandning fikricha, tasodifiy hodisa emas, balki shaxsning ifodasidir, bunda tasodif yetakchi rol o'ynaydi. Shaxsning kasbiy yutuqlari va ko'tarilishdagi muvaffaqiyati martaba jarayonida shaxsiyat tipining xususiyatlarini ro'yobga chiqarish qobiliyatiga bog'liq. J. Gollandiya olti turni ajratadi: realistik, tadqiqotchilik, badiiy, ijtimoiy, tadbirkorlik va an'anaviy. Shaxsning faoliyat turi va kasbini uning shaxsiyat turiga mos ravishda tanlashining adekvatligini J.Golland ushbu tanlovning barqarorligi, ishdan qoniqish va faoliyatning yuqori mahsuldorligi nuqtai nazaridan ko'rib chiqadi. Hal qiluvchi omil

Differensial diagnostika yo'nalishi vakillari insonning o'z psixologik xususiyatlari va kasb talablari haqidagi g'oyalarini o'zaro bog'lashning muhimligini ta'kidladilar. Shunday qilib, F.Parsonsonning fikriga ko'ra, kasbiy tanlov ongli va oqilona jarayon bo'lib, unda shaxsning o'zi yoki professional maslahatchi potentsial xodimning psixologik yoki jismoniy fazilatlariga individual moyilligini belgilaydi va uni talablarning mavjud dispozitsiyalari bilan bog'laydi. turli kasb egalari [7].

R.Devis va L.Lokvistlarning mehnatga moslashish nazariyasida ham xodimning shaxsiy xususiyatlari va faoliyat turi va kasbini tanlash o'rtasida qat'iy muvofiqlik ta'kidlangan. Biroq, «mustahkamlash» tushunchasi yetakchi tushuncha sifatida ishlatiladi. Xodim o'zining shaxsiy xususiyatlaridan kelib chiqib, olishga intiladigan kasbiy tajriba sifatida tushuniladi. Ushbu nazariya xodimning shaxsiyatini uning barcha munosabatlari, qadriyatlari, ehtiyojlari, ko'nikmalari, qobiliyatlari va ularning muayyan kasbiy yo'lini tanlash bilan bog'liqlik shakllari bilan rivojlantirish yo'llarini batafsil bayon qiladi. Shunday qilib, moslashuv nazariyasi kasbning jamiyatda bir marta va abadiy qotib qolgan qat'iy talablariga javob berish o'rniga, shaxsning kasb tanlash orqali ma'lum tajriba orttirishga yo'naltirilganligini ko'rsatadi. Bizning nuqtai nazarimizdan,

Ushbu kontekst A. Bandura va J. Rotterning ijtimoiy o'rganish g'oyasiga asoslangan kasb tanlash nazariyasida ham taqdim etilgan. Bu g'oyaga ko'ra, kasb tanlashda biologik jihat bilan bir qatorda ijtimoiy muhit ham muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, e'tibor «shaxs - ish muhiti» o'zaro ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Ta'kidlanganidek, mustahkamlashning turli tajribasi, uning shaxsning biologik xususiyatlari va mehnat muhiti bilan o'zaro ta'siri insonda tegishli ko'nikma, qobiliyat va munosabatlar majmuasini tashkil qiladi. Eng yaxshilaridan biri

Insonning to'g'ri kasb tanlashi va muvaffaqiyati bir-biri bilan bog'liq bo'lib, uning umumiy baxtiga va muvaffaqiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu erda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy omillar:

O'z-o'zini aks ettirish: qiziqishlaringiz, qadriyatlaringiz, ko'nikmalaringiz va kuchli tomonlaringizni tushunishga vaqt ajrating. Sizni chinakamiga rag'batlantiradigan va hayajonlantiradigan narsa haqida o'ylab ko'ring. O'zingizning ehtirolaringizni va nima qilishni yoqtirayotganingizni ko'rib chiqing. Ushbu o'z-o'zini aks ettirish sizning shaxsiy imtiyozlaringizga mos keladigan potentsial martaba yo'llarini aniqlashga yordam beradi.

Tadqiqot va tadqiqot: Sizning qiziqishlaringizga mos keladigan turli sohalarni, ish rollarini va

kasblarni o'rganing. Puxta tadqiqot olib boring, ushbu sohalaridagi mutaxassislar bilan suhbatlashing va turli yo'llar bilan bog'liq malakalar, talablar va martaba o'sishi haqida ma'lumot to'plang. Ushbu tadqiqot bosqichi turli variantlar haqida qimmatli tushunchalarni beradi va sizga oqilona qaror qabul qilishga yordam beradi.

Ko'nikmalarni rivojlantirish: Potentsial martaba yo'llarini aniqlaganingizdan so'ng, ushbu sohalarida talab qilinadigan zarur ko'nikma va bilimlarni rivojlantirishga e'tibor qarating. Malakangizni oshirish uchun tegishli ta'lim, sertifikatlar, stajirovka yoki shogirdlikka borishni o'ylab ko'ring. Uzlüksiz o'rganish va malaka oshirish har qanday martabada uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun juda muhimdir.

Qadriyatlar va ehtirosalar bilan uyg'unlik: Siz tanlagan martaba qadriyatlaringiz va ehtirolaringizga mos kelishiga ishonch hosil qiling. O'zingiz qilayotgan ishingiz haqida chin dildan qayg'ursangiz, g'ayratli, sadoqatli va mashg'ul bo'lib qolasiz, bu sizning umumiy muvaffaqiyatingiz va qoniqishingizga hissa qo'shishi mumkin.

Ish-hayot muvozanati: Turli martaba bilan bog'liq turmush tarzi va ish-hayot muvozanatini ko'rib chiqing. Muvaffaqiyat nafaqat professional yutuqlar, balki ish, shaxsiy hayot, munosabatlar va farovonlik o'rtasidagi sog'lom muvozanatni saqlashdir. Kasbiy o'sish bilan bir qatorda to'laqonli shaxsiy hayotga ega bo'lish imkonini beruvchi martaba topishga intiling.

Moslashuvchanlik va moslashuvchanlik: mansab yo'llari har doim ham chiziqli emasligini yodda tuting. Dunyo doimo rivojlanmoqda va yangi imkoniyatlar paydo bo'lishi mumkin. Turli yo'llarni o'rganishga, o'zgaruvchan sharoitlarga moslashishga va dolzarb bo'lib qolish va paydo bo'ladigan imkoniyatlardan foydalanish uchun yangi ko'nikmalarga ega bo'lishga ochiq bo'ling.

Qat'iylik va chidamlilik: Har qanday martabada muvaffaqiyatga erishish uchun qat'iyat, mashaqqatli mehnat va chidamlilik talab etiladi. Qiyinchiliklarni engib o'tish, muvaffaqiyatsizliklardan saboq olish va muvaffaqiyatsizliklar paytida motivatsiyani saqlab qolish muhimdir. O'sish tafakkurini qabul qiling va to'siqlarni o'sish va rivojlanish imkoniyatlari sifatida ko'ring.

Esingizda bo'lsin, muvaffaqiyat sub'ektivdir va odamdan odamga farq qiladi. Muvaffaqiyatni faqat tashqi omillarga, masalan, ijtimoiy kutish yoki moliyaviy mukofotlarga asoslanib emas, balki o'zingizning shartlaringiz asosida aniqlash juda muhimdir. Sizga quvonch keltiradigan, o'z kuchli tomonlaringizdan foydalanishga imkon beradigan va maqsad va qoniqish hissini ta'minlaydigan martaba toping.

Insonning kasbni to'g'ri tanlashi va muvaffaqiyatga erishishda psixologik omillar katta rol o'ynaydi. Bu erda e'tiborga olish kerak bo'lgan asosiy psixologik omillar:

O'z-o'zini anglash: O'z qadriyatlarini, qiziqishlarini, kuchli va zaif tomonlarini tushunishda o'z-o'zini anglash juda muhimdir. Bu sizning shaxsiy xususiyatlaringizni, afzalliklaringizni va motivatsiyalaringizni tan olishni o'z ichiga oladi. O'z-o'zini anglashning yuqori darajasi odamlarga o'zlarining haqiqiy shaxsiga mos keladigan kasb tanlashga imkon beradi, bu esa qoniqish va muvaffaqiyatning oshishiga olib keladi.

O'z-o'zini samaradorlik: O'z-o'zini samaradorligi shaxsning muayyan vazifalar yoki vaziyatlarda muvaffaqiyatga erishish qobiliyatiga ishonishini anglatadi. Bu kasb tanlash va muvaffaqiyatda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'z-o'zini samaradorligi yuqori bo'lgan odamlar qiyin maqsadlarni qo'yishadi, to'siqlarga qarshi turishadi va martaba muvaffaqiyatiga erishish ehtimoli ko'proq. Kuchli o'z-o'zini samaradorlik tuyg'usini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash martaba qarorlarini qabul qilish va ishlashga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Qiziqish va ishtiyoq: Muayyan soha yoki sohaga bo'lgan haqiqiy qiziqish va ishtiyoq martaba qoniqish va muvaffaqiyatga sezilarli hissa qo'shishi mumkin. Agar odamlar o'z ishlari ishtiyoqli bo'lsa, ular tajribani rivojlantirish va mukammallikka erishish uchun vaqt va kuch sarflashlari mumkin. Shaxsiy manfaatlariga mos keladigan martabalarini aniqlash va davom ettirish motivatsiya, faollik va umumiy muvaffaqiyatga olib kelishi mumkin.

Shaxsiy xususiyatlar: Turli xil shaxsiy xususiyatlar kasb tanlash va muvaffaqiyatga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, ekstravert bo'lgan shaxslar ijtimoiy o'zaro ta'sir va etakchilik rollarini o'z ichiga olgan martabalarda muvaffaqiyat qozonishlari mumkin. Yuqori darajadagi vijdonga ega bo'lganlar tuzilgan va tafsilotlarga yo'naltirilgan kasblarda ustun bo'lishlari mumkin. Sizning shaxsiy xususiyatlaringizni tushunish va ulardan foydalanishga imkon beradigan martaba topish ishdan qoniqish va ishlash samaradorligini oshirishi mumkin.

Maqsadga yo'naltirilganlik: Maqsadga yo'naltirilganlik - bu odamlarning maqsadlarga erishish va unga intilish usullarini anglatadi. Mohirlik yo'nalishiga ega bo'lganlar o'zlari tanlagan sohada o'rganish, o'sish va kompetentsiyani rivojlantirishga e'tibor berishadi. Bundan farqli o'laroq, ishlash yo'nalishiga ega bo'lgan shaxslar, birinchi navbatda, tashqi tasdiqlashni izlaydilar va boshqalardan ustun bo'lishga e'tibor berishadi. O'zlashtirish yo'nalishi ko'pincha uzoq muddatli muvaffaqiyat va ichki motivatsiya bilan bog'liq bo'lsa, shaxsiy o'sish va mukammallikka qaratilgan muvozanatli yondashuv idealidir.

Chidamlilik va moslashuvchanlik: muvaffaqiyatsizliklardan qaytish, o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish va qiyinchiliklarga dosh berish qobiliyati martaba muvaffaqiyatida juda muhimdir. Bardoshli odamlar muvaffaqiyatsizliklarni o'rganish imkoniyati sifatida ko'rishadi va o'zlarining martaba yo'llariga kerakli tuzatishlarni kiritishga tayyor. Ular yangi tajribalar uchun ochiq va noaniqlikdan samarali o'tishlari mumkin.

Motivatsiya va harakatlanish: Shaxsiy qiziqish va zavq kabi ichki omillarga asoslangan ichki

motivatsiya ko'pincha ishdan qoniqish va muvaffaqiyatning yuqori darajasi bilan bog'liq. Maqsad tuyg'usi va ichki mukofotlar bilan rag'batlantirilgan odamlar o'z kareralarida ko'proq sadoqat, qat'iyat va faollikni namoyish etadilar.

Shuni ta'kidlash kerakki, psixologik determinantlar ijtimoiy-iqtisodiy holat, madaniy ta'sirlar va mavjud imkoniyatlar kabi tashqi omillar bilan o'zaro ta'sir qiladi. Ushbu omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik murakkab va odamlar o'zlarining kasb tanlashlarini boshqarish va muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini oshirish uchun martaba bo'yicha maslahatchilar yoki psixologlardan ko'rsatmalar olish foydali bo'lishi mumkin.

Kasb tanlash muhim qaror bo'lishi mumkin va bir nechta omillar to'g'ri tanlov qilishga yordam beradi. Kasb tanlashda va unda muvaffaqiyatga erishishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi sirlar va omillar:

O'z-o'zini tadqiq qilish: qiziqishlaringiz, qadriyatlaringiz va ko'nikmalingizni o'rganishga vaqt ajrating. Ehtirolaringizni va nima qilishni yoqtirayotganingizni aniqlang. Tabiiy qobiliyat va iste'dodlaringizni hisobga oling. Sizni chinakamiga rag'batlantiradigan va hayajonlantiradigan narsa haqida o'ylab ko'ring. Ushbu o'z-o'zini tadqiq qilish sizning kasbingizni shaxsiy imtiyozlaringizga moslashtirishga yordam beradi.

Tadqiqot va ma'lumot: Turli kasblar va sohalar haqida ma'lumot to'plang. Turli martaba bilan bog'liq malaka, ta'lim talablari, ish istiqbollari va o'sish imkoniyatlarini o'rganing. Ushbu sohalarida ishlaydigan mutaxassislar bilan suhbatlashing va ularning tushunchalarini izlang. Turli kasblarni har tomonlama tushunish uchun onlayn manbalar, kitoblar va martaba baholashdan foydalaning.

Shaxsiyatga moslashish: Kasb sizning shaxsiy fazilatlaringizga qanchalik mos kelishini ko'rib chiqing. Ba'zi martabalar o'ziga xos xususiyatlar yoki ish uslublarini talab qilishi mumkin. Masalan, o'ta ochiqko'ngil va ekstrovert odam savdo yoki jamoatchilik bilan aloqalar sohasida muvaffaqiyat qozonishi mumkin, tafsilotlarga yo'naltirilgan va tahliliy shaxs esa buxgalteriya hisobi yoki muhandislik sohasida ustun bo'lishi mumkin. Sizning shaxsiyatingiz va kasb talablari o'rtasidagi muvofiqlikni baholang.

Ko'nikmalar va treninglar: O'zingiz xohlagan kasbda zarur bo'lgan ko'nikmalar va treninglarni baholang. Kerakli ko'nikmalingiz bor-yo'qligini yoki ularni ta'lim, o'quv dasturlari yoki ish joyidagi tajriba orqali olishga tayyormisiz, aniqlang. Muvaffaqiyatga erishish imkoniyatingizni oshirish uchun malakangizni oshirish va tegishli malakaga ega bo'lish uchun reja tuzing.

Bozor talabi: Siz tanlagan sohadagi mutaxassislarga hozirgi va kelajakdagi talabni hisobga oling. Sanoat tendentsiyalari, texnologik yutuqlar va mehnat bozori prognozlarini o'rganing. O'sish potentsiali, ish xavfsizligi va rivojlanish imkoniyatlarini taklif qiladigan kasbni tanlang.

Ish-hayot muvozanati: kasb bilan bog'liq ish-hayot muvozanatini baholang. Oddiy ish soatlarini, sayohat talablarini va moslashuvchanlikni ko'rib chiqing. Professional intilishlaringizni shaxsiy ustuvorliklar va turmush tarzi afzalliklari bilan muvozanatlashtiring. Ish va shaxsiy hayot o'rtasida sog'lom muvozanatni saqlashga imkon beradigan kasbni tanlang.

Tarmoq va murabbiylik: Kuchli professional tarmoqni yarating va tanlagan sohangiz bo'yicha murabbiylarni qidiring. Sanoat tadbirlarida ishtirok eting, tegishli professional uyushmalarga qo'shiling va yo'l-yo'riq va yordam ko'rsatadigan shaxslar bilan bog'laning. Tarmoq va murabbiylik yangi imkoniyatlar eshiklarini ochishi va kasb haqida qimmatli tushunchalar berishi mumkin.

Kasbda muvaffaqiyatga erishish omillari:

Uzluksiz ta'lim: umrbod ta'lim ongini qabul qiling. Sanoat tendentsiyalaridan xabardor bo'ling, yangi ko'nikmalarga ega bo'ling va professional rivojlanish imkoniyatlarini qidiring. O'z sohangizda tajribangizni rivojlantiring va shaxsiy va professional o'sishga intiling.

Qattiq mehnat va qat'iyat: Muvaffaqiyat mashaqqatli mehnat, fidoyilik va qat'iyatni talab qiladi. Harakat qilishga va qo'shimcha milga borishga tayyor bo'ling. To'siqlarni engib o'ting, muvaffaqiyatsizliklardan saboq oling va maqsadlaringizga sodiq qoling.

Tarmoq va hamkorlik: kuchli professional munosabatlarni rivojlantiring va o'z sohangizdagi boshqalar bilan hamkorlik qiling. Tarmoq yangi imkoniyatlarga, murabbiylikka va qimmatli aloqalarga kirishni ta'minlaydi. Hamkasblar va tengdoshlar bilan hamkorlik qilish innovatsion g'oyalar va kasbiy o'sishga olib kelishi mumkin.

Moslashuvchanlik va moslashuvchanlik: O'zgaruvchan sharoitlarga moslashish va yangi texnologiyalar yoki metodologiyalarni qabul qilish qobiliyati bugungi dinamik ish muhitida muvaffaqiyatga erishish uchun juda muhimdir. O'zgarishlarga ochiq bo'ling, yangi narsalarni o'rganishga tayyor bo'ling va turli vaziyatlarga moslashing.

Kuchli ish axloqi: Kuchli ish axloqini saqlang va ishonchlilik, aniqlik va professionallikni namoyish eting. Ishingizga egalik qiling, yuqori sifatli natijalarga erishing va doimo kutgandan oshib boring.

Hissiy intellekt: O'z-o'zini anglash, empatiya va samarali shaxslararo ko'nikmalarni o'z ichiga olgan hissiy intellektni rivojlantiring. Kuchli hissiy intellekt sizga ish joyidagi munosabatlarni boshqarish, nizolarni hal qilish va hamkasblar bilan samarali hamkorlik qilish imkonini beradi.

Ehtiros va motivatsiya: Kasbingizga chinakam ishtiyoqni rivojlantiring. Ishingizdagi ma'no va maqsadni toping va bu sizning motivatsiyangizni kuchaytirsin. Ehtirosli shaxslar

Kasb tanlash va unda muvaffaqiyatga erishish turli sir va omillarni o'z ichiga oladi. Kasb tanlashda e'tiborga olish kerak bo'lgan qo'shimcha sirlar va unda muvaffaqiyatga erishish yo'llari:

Ehtirosingizga ergashing: ehtirolaringiz va qiziqishlaringizga mos keladigan kasbni tanlang. Ishingizdan chin dildan rohatlansangiz, kuchingizni sarflab, qiyinchiliklarga bardosh bera olasiz. Ehtiros sizning motivatsiyangizni kuchaytirishi va muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Shaxsiy qadriyatlarni baholang: shaxsiy qadriyatlaringizni hisobga oling va tanlagan kasbingiz ularga mos kelishiga ishonch hosil qiling. Sizning ishingiz qadriyatlaringiz bilan uyg'un bo'lsa, siz uzoq muddatli muvaffaqiyatga hissa qo'shadigan qoniqish va maqsadni his qilassiz.

Mentorlikni izlang: O'zingiz xohlagan sohada tajribali mutaxassislar bo'lgan murabbiylarni toping. Ular o'z tajribalari asosida yo'l-yo'riq, yordam va tushunchalar berishi mumkin. Murabbiylar sizga qiyinchiliklarni engishda, qimmatli maslahatlar berishda va yangi imkoniyatlar eshiklarini ochishda yordam berishi mumkin.

O'sish tafakkurini rivojlantiring: o'rganish va o'sish qobiliyatingizga ishonishni o'z ichiga olgan o'sish tafakkurini qabul qiling. Qiyinchiliklarni rivojlanish imkoniyatlari sifatida qabul qiling, muvaffaqiyatsizliklarni o'rganish tajribasi sifatida ko'ring va doimiy ravishda o'z mahoratingiz va bilimingizni oshirish yo'llarini izlang.

Uzluksiz ta'limni qabul qiling: umrbod ta'lim va kasbiy rivojlanishga intiling. Sanoat tendentsiyalari, yutuqlar va eng yaxshi amaliyotlardan xabardor bo'ling. O'z bilim va ko'nikmalaringizni oshirish uchun o'quv dasturlari, seminarlar, vebinarlar va konferentsiyalarni qidiring.

Kuchli professional tarmoqni yarating: o'z sohangizdagi professional bilan aloqa o'rnatib, sanoat tadbirlarida qatnashib va hamfikrlar bilan bog'laning. Kuchli professional tarmoqni yaratish ish imkoniyatlari, hamkorlik va qimmatli tushunchalarga kirish imkonini beradi. Shuningdek, u sanoat tendentsiyalaridan xabardor bo'lib turishga va murabbiylikka ega bo'lishga yordam beradi.

Muloqot ko'nikmalariga urg'u bering: Samarali muloqot qobiliyatlari har qanday kasbda juda muhimdir. Kuchli og'zaki, yozma va shaxslararo muloqot qobiliyatlarini rivojlantiring. Bu faol tinglash, aniq ifodalash va hamkasblar va mijozlar bilan samarali hamkorlik qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Bardoshlilikni rivojlantirish: Muvaffaqiyat ko'pincha qiyinchiliklar va muvaffaqiyatsizliklarni engib o'tishni o'z ichiga oladi. Ijobiy fikrlashni rivojlantirish, muvaffaqiyatsizliklarni o'rganish imkoniyati sifatida qabul qilish va umidsizliklardan qaytish orqali chidamlilikni rivojlantiring. Chidamlilik sizga qiyin paytlarda sabr-toqat va motivatsiyani saqlab qolish imkonini beradi.

Hisoblangan xavflarni qabul qiling: konfor zonangizdan chiqib ketishga va hisoblangan xavflarni olishga tayyor bo'ling. Muvaffaqiyat ko'pincha yangi imkoniyatlarni o'zlashtirib olish va noma'lum hududlarni o'rganishni o'z ichiga oladi. Xatarlarni baholang, potentsial mukofotlarni torting va ongli qarorlar qabul qiling.

Ish odob-axloqi va intizomi: Kuchli mehnat axloqi va intizomini tarbiyalang. Aniq maqsadlar qo'ying, vazifalarni birinchi o'ringa qo'ying va vaqtingizni samarali boshqaring. Ishonchli bo'ling, belgilangan muddatlarga rioya qiling va doimiy ravishda yuqori sifatli ishlarni bajaring.

Fikr-mulohazalarni izlang va xatolardan o'rganing: fikr-mulohaza va konstruktiv tanqidga ochiq bo'ling. Xatolaringizdan saboq oling va doimiy ravishda yaxshilang. O'sish sohalari aniqlash va mahoratingizni oshirish uchun ustozlar, supervayzerlar yoki hamkasblardan faol fikr-mulohazalarni izlang.

Diqqatli va qat'iyatli bo'ling: diqqatni uzoq muddatli maqsadlaringizga qaratib va ularga erishishda qat'iyatli bo'ling. Muvaffaqiyat ko'pincha sabr-toqat va sabr-toqatni talab qiladi. Tanlagan kasbingizga sodiq qoling va maqsadingizga erishish yo'lida izchil harakat qiling.

Esingizda bo'lsin, muvaffaqiyat sub'ektiv tushunchadir va u har bir kishi uchun farq qilishi mumkin. O'zingizning qadriyatlaringiz va intilishlaringiz asosida muvaffaqiyatni aniqlang. O'z martaba maqsadlaringizni muntazam ravishda baholang, kerak bo'lganda moslashtiring va tanlagan kasbingiz rivojlanayotgan ustuvorliklar va ehtirolaringizga mos kelishiga ishonch hosil qiling.

Журнал Оммавий ахборот воситаси давлат рўйхатидан 2020 йил 6 октябрда ўтган.

Журнал ҳар ойда бир марта ўзбек, рус ва инглиз тилларида нашр этилади.

Журналнинг ҳажми 60x84, 1/8, А-4;

«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» халқаро илмий-методик журнали 2020 йил октябрдан нашр этилмоқда.

Педагогика, психология, филология ва тилшунослик, математика, физика ва механика, техника фанлари, табиатшунослик, тарих ва фалсафа, туризм ва иқтисодиёт, ахборот коммуникацион технологиялари, география соҳалардаги илмий ва илмий-услубий материалларни ўз ичига олади. Нашр қилинган материаллар муаллифлари Ўзбекистон Республикаси ҳамда яқин ва узоқ хорижнинг етакчи олимлари, тадқиқотчи-изланувчилари.

Журналнинг калит сўзлари:

Олий педагогик таълим назарияси ва амалиёти; умумий ва махсус педагогика ва психология, педагогика ва инновация, интеграция, Ўзбекистон, Россия ва хорижий мамлакатларнинг таълим тизими; таълим жараёни; кўп маданиятли ва минтақавий таълим; III Ренессанс, XXI асрдаги таълим; таълим ва тарбия соҳасидаги миллий ва қадрият устуворликлари; таълим сифатини мониторинг қилиш; узлуксиз педагогик таълим тизими; таълим дастурлари; умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартлари; ўқитувчиларни тайёрлаш тизимидаги таълим технологиялари.

Гувоҳнома рақами № 8882
Бош муҳаррир: Б.Б.МАЪМУРОВ

Босишга рухсат этилди 20.12.2023. Буюртма №6347.
«Бухоро вилоят босмахонаси» МЧЖда чоп этилди.

ISSN 2181-1717 (E)

ISSN 2181-1709 (P)

